

УДК 657.1:339.9

DOI <https://doi.org/10.31359/2312.394X.2026.39.1.126>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

О.В. Яцюк

У статті досліджено особливості формування облікової політики підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Визначено методичні, організаційні, податкові, валютні та контрольні складові такої політики. Запропоновано ризик-орієнтований підхід до формування облікової політики підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованої структури наказу про облікову політику підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Ключові слова: облікова політика, зовнішньоекономічна діяльність, валютні операції, облік, курсові різниці, експорт, імпорт.

FEATURES OF ACCOUNTING POLICY FORMATION OF FOREIGN ECONOMIC ENTERPRISES

O. Yatsiuk

The article examines the formation of accounting policy at enterprises engaged in foreign economic activity. The relevance of the study is determined by the growing role of international trade, the complexity of currency regulation, customs procedures, export-import documentation and tax administration. It is substantiated that the accounting policy of enterprises operating in foreign markets cannot be limited to general rules of accounting organization, because it must additionally regulate foreign currency transactions, exchange rate differences, customs value, import duties, export VAT, Incoterms conditions, documentary support of international contracts and internal control over settlements with non-residents. The paper systematizes the elements of accounting policy for exporters, importers, logistics operators and enterprises with combined foreign economic operations. A comparative sample of ten Ukrainian enterprises from agribusiness, food production, retail, e-commerce, logistics and metallurgy is proposed. The choice of enterprises is justified by their involvement in export, import, international transportation, foreign currency settlements and supply chains. For logistics operators, international transport documents, service accounting, route control and synchronization of accounting data with logistics systems are of the greatest importance. The study proposes a risk-oriented model of accounting policy formation that integrates methodological, organizational, tax, customs, digital and control components.

Particular attention is paid to ERP systems, electronic document flow, currency risk monitoring and the need to harmonize accounting policy with national standards, IFRS and current foreign exchange regulation. This allows us to consider accounting policies not only as internal accounting regulations, but as a tool for managing risks of foreign economic activity. The practical significance of the article lies in the possibility of using the proposed approach for improving accounting organization and internal control of foreign economic operations.

Keywords: *accounting policy, foreign economic activity, foreign currency transactions, accounting, exchange differences, international settlements, digital accounting.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах глобалізації економічних процесів та інтеграції України у міжнародний економічний простір зовнішньоекономічна діяльність є одним із ключових чинників розвитку підприємств різних галузей економіки. Активізація міжнародної торгівлі, зростання обсягів експортно-імпортних операцій, розширення міжнародних логістичних зв'язків і цифровізація бізнес-процесів суттєво впливають на організацію бухгалтерського обліку та формування облікової політики суб'єктів господарювання. Водночас здійснення зовнішньоекономічної діяльності супроводжується значною кількістю специфічних ризиків і факторів невизначеності, серед яких особливе місце займають валютні коливання, зміни митного та податкового законодавства, трансформація міжнародних фінансових ринків, складність документального забезпечення міжнародних операцій та високий рівень регуляторного контролю.

В умовах воєнного стану та нестабільності світової економіки проблема формування ефективної облікової політики підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, набуває особливої актуальності. Сучасні підприємства змушені адаптувати систему бухгалтерського обліку до нових умов функціонування, забезпечуючи достовірність відображення валютних операцій, міжнародних розрахунків, митних платежів та курсових різниць. Облікова політика в таких умовах перетворюється не лише на інструмент організації бухгалтерського обліку, а й на важливий елемент системи управління ризиками, фінансового контролю та інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень. Особливого значення набувають питання гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами фінансової звітності, а також впровадження сучасних цифрових технологій у процес організації обліку зовнішньоекономічної діяльності. Водночас на практиці значна частина підприємств стикається з проблемами недостатньої адаптованості

облікової політики до специфіки зовнішньоекономічних операцій, що негативно впливає на ефективність управління фінансовими ресурсами та рівень економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти організації бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) розглядаються у працях вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема О.В. Кантаєвої [1], К.О. Болдовської [2], Н.В. Кінзерської [3], Т.В. Воскресенської [4], О. Романькової [5], а також у нормативних документах та міжнародних стандартах фінансової звітності [6–8]. У сучасних дослідженнях основна увага приділяється проблемам організації бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій, валютних ризиків, цифровізації облікових процесів, митного регулювання та формування обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання формування ризик-орієнтованої облікової політики підприємств ЗЕД в умовах воєнного стану, нестабільності валютного ринку та цифрової трансформації міжнародного бізнесу. Потребують подальшого наукового обґрунтування механізми інтеграції митного, валютного, податкового та управлінського компонентів у єдину систему облікової політики, а також питання автоматизації обліку зовнішньоекономічних операцій із використанням ERP-систем і цифрових платформ.

Метою статті є дослідження особливостей формування облікової політики підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, систематизація її основних складових за видами зовнішньоекономічної діяльності, а також обґрунтування ризик-орієнтованого підходу до побудови облікової політики в умовах валютної нестабільності, митного регулювання та цифровізації облікових процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облікова політика підприємства є внутрішнім регламентом, який визначає сукупність принципів, методів і процедур ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, її значення суттєво зростає, оскільки вона має забезпечувати не лише методичну єдність обліку, а й контроль операцій із нерезидентами, документальне підтвердження митних процедур, коректне відображення валютних статей та своєчасне визнання курсових різниць [9],

На відміну від підприємств, діяльність яких обмежується внутрішнім ринком, суб'єкти ЗЕД, на нашу думку, повинні включати до облікової політики додаткові положення щодо: порядку перерахунку іноземної валюти у гривню; визначення монетарних і немонетарних

статей; обліку авансів нерезидентам і від нерезидентів; формування первісної вартості імпорتنих запасів; обліку митних платежів; підтвердження права на нульову ставку ПДВ при експорті; застосування умов Incoterms; контрольно строків розрахунків; документального супроводу міжнародних перевезень [9-13],

Для більш чіткого розмежування стандартної та спеціалізованої облікової політики доцільно виділити основні блоки, які повинні бути деталізовані саме для підприємств, що здійснюють ЗЕД. У табл. 1 систематизовано ключові відмінності між загальною обліковою політикою підприємства та обліковою політикою суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Таблиця 1 – Відмінності стандартної облікової політики та облікової політики підприємства ЗЕД

Складова	Звичайн е підприємство	Підприємс тво, що здійснює ЗЕД	Значення для управління
Валютні операції	Переважно відсутні або епізодичні	Регулярні операції в іноземній валюті	Контроль валютної позиції та курсових ризиків
Курсові різниці	Не є системним об'єктом обліку	Визначають за монетарними статтями на дату операції та балансу	Впливають на фінансовий результат
Митні платежі	Не застосовуються	Включають до вартості імпорتنих товарів або витрат	Визначають реальну собівартість імпорту
Документо обіг	Внутрішні накладні, акти, рахунки	Контракти, інвойси, CMR, митні декларації, сертифікати	Підтверджує законність операцій
Податковий облік	ПДВ внутрішніх операцій	Експортний ПДВ, імпорتنий ПДВ, митні платежі	Знижує ризик податкових спорів
Внутрішній контроль	Контроль типових операцій	Контроль нерезидентів, строків розрахунків, валютних обмежень	Забезпечує комплаєнс ЗЕД

Джерело: узагальнено автором на основі [9–13]

Дані табл. 1 показують, що облікова політика підприємств ЗЕД має ширший зміст і виконує не лише облікову, а й контрольну, інформаційну та управлінську функції. Особливо важливо, що окремі елементи такої політики безпосередньо впливають на фінансовий результат підприємства. Наприклад, порядок перерахунку валютних заборгованостей визначає величину курсових різниць, а методика формування первісної вартості імпортованих запасів впливає на собівартість реалізованої продукції.

Крім того, таблиця засвідчує, що для підприємств ЗЕД облікова політика має бути тісно пов'язана з внутрішнім контролем. Якщо для звичайного підприємства облікова політика здебільшого визначає методи оцінки активів, амортизації та організації документообігу, то для суб'єкта ЗЕД вона повинна містити процедури перевірки нерезидентів, контролю умов контрактів, моніторингу валютних строків, правильності митної вартості та відповідності первинних документів вимогам податкового законодавства.

Для поглиблення прикладного аналізу доцільно розглядати підприємства різних галузей, оскільки зовнішньоекономічна діяльність має неоднаковий вплив на облікову політику експортерів, імпортерів, логістичних операторів і виробничих компаній. Саме тому у вибірку включено десять підприємств, які відрізняються за профілем діяльності, видом ЗЕД, структурою міжнародних операцій і характером облікових ризиків.

Вибір підприємств у табл. 2 обґрунтований необхідністю порівняти різні моделі зовнішньоекономічної діяльності. Експортери аграрної та металургійної продукції мають підвищену залежність від валютної виручки, світових цін, умов поставки та своєчасного підтвердження експорту. Для них критичними складовими облікової політики є порядок визнання доходу за експортними контрактами, облік курсових різниць, документальне підтвердження нульової ставки ПДВ та контроль дебіторської заборгованості нерезидентів.

Імпортери, представлені ритейлом та електронною комерцією, мають іншу логіку формування облікової політики. Основна увага зміщується до визначення митної вартості, включення митних платежів, транспортно-заготівельних витрат, страхування, брокерських послуг і витрат на сертифікацію до первісної вартості запасів. Для таких підприємств особливо важливим є чіткий порядок розподілу витрат між партіями товарів, оскільки помилки у формуванні собівартості безпосередньо впливають на маржинальність і податковий результат.

Таблиця 2 – Обґрунтування вибору підприємств для аналізу складових облікової політики ЗЕД

Підприємство	Галузь	Переважний тип ЗЕД	Ключова облікова специфіка	Обґрунтування включення
ТОВ «Кернел»	Агросектор	Експорт	Валютна виручка, експортний ПДВ	Великий експортер агропродукції, показовий для аналізу валютних доходів
ПрАТ «МХП»	Харчова промисловість	Експорт	Міжнародні контракти, валютні розрахунки	Підприємство з експортною орієнтацією та значними зовнішніми ринками
ТОВ СП «Нібулон»	Агрологістика	Експорт і логістика	Транспортні документи, експортні поставки	Поєднує агроекспорт і логістичний компонент
ПрАТ «Астарта-Київ»	Агропромисловість	Експорт	Запаси, біологічні активи, валютні операції	Дає змогу врахувати специфіку агропромислового виробництва
ТОВ «Інтерпайп Україна»	Металургія	Експорт	Довгострокові контракти, курсові різниці	Показовий приклад промислового експортера
ПАТ «Арселор-міттал Кривий Ріг»	Металургія	Експорт	Митні процедури, міжнародні поставки	Велике підприємство з міжнародною інтеграцією
ТОВ «Сільпо-Фуд»	Ритейл	Імпорт	Митна вартість, імпорتنний ПДВ	Показове для аналізу імпорту товарів широкого вжитку
ТОВ «АТБ-маркет»	Ритейл	Імпорт	Собівартість імпорتنних товарів	Масштабні закупівлі та потреба в обліку імпорتنних запасів

Продовження табл. 2

ТОВ «Розетка. УА»	Електронна комерція	Імпорт	Імпорт техніки, електронний документообіг	Відображає цифровий формат торгівлі та обліку
ТОВ «Нова пошта»	Логістика	Міжнародні перевезення	СМР, інвойси, митні декларації	Показова для аналізу міжнародної доставки та документування

Джерело: узагальнено автором на основі [14]

Логістичні оператори мають проміжну специфіку, оскільки їхня облікова політика повинна одночасно охоплювати міжнародні перевезення, транзитні операції, послуги митного оформлення, взаємодію з перевізниками, оформлення СМР, інвойсів, актів виконаних робіт та інших документів. Тому для підприємств логістичного типу важливими є не лише валютні та митні процедури, а й контроль відповідності маршруту, вантажу, замовлення і первинних документів.

З урахуванням галузевої специфіки підприємств доцільно зіставити складові їх облікової політики за основними блоками. Такий підхід дозволяє побачити, які елементи є універсальними для всіх суб'єктів ЗЕД, а які залежать від конкретного виду зовнішньоекономічних операцій.

У табл. 3 відображено, що валютні операції та курсові різниці є універсальними складовими облікової політики майже всіх підприємств, які здійснюють ЗЕД. Проте рівень їх значущості є найвищим для експортерів, оскільки саме валютна виручка формує істотну частину грошових надходжень. Для таких підприємств важливо встановити не лише порядок перерахунку валютних операцій, а й внутрішній регламент контролю відкритої валютної позиції, строків погашення заборгованості та впливу курсових коливань на фінансовий результат.

Митний облік найбільш вагомий для імпортерів і логістичних операторів. У цих підприємств облікова політика повинна деталізувати порядок формування митної вартості, включення ввізного мита, акцизу, імпортного ПДВ, витрат на транспортування, страхування, брокерське обслуговування та сертифікацію. Недостатня деталізація цих положень може призвести до неправильного визначення собівартості товарів і викривлення показників валового прибутку.

Блок ERP та внутрішнього контролю має особливе значення для підприємств із великим обсягом операцій, зокрема ритейлу, електронної комерції та міжнародної логістики. Для них облікова політика повинна не лише визначати методи обліку, а й описувати порядок інтеграції даних між бухгалтерською системою, складськими модулями, митними деклараціями, банківськими виписками та управлінською аналітикою. Це дозволяє зменшити кількість ручних операцій і підвищити достовірність інформації.

Таблиця 3 – Порівняльний аналіз складових облікової політики за підприємствами, що здійснюють ЗЕД

Підприємство	Валютні операції	Курсові різниці	Митний облік	ПДВ ЗЕД	Документи ЗЕД	ERP/ контроль
ТОВ «Кернел»	високий	високий	середній	високий	високий	високий
ПрАТ «МХП»	високий	високий	середній	високий	високий	високий
ТОВ СП «Нібулон»	високий	високий	високий	високий	високий	середній
ПрАТ «Астарта-Київ»	високий	високий	середній	високий	середній	середній
ТОВ «Інтерпайп Україна»	високий	високий	середній	високий	високий	високий
ПАТ «Арселор-міттал Кривий Ріг»	високий	високий	високий	високий	високий	високий
ТОВ «Сільпо-Фуд»	середній	середній	високий	високий	високий	високий
ТОВ «АТБ-маркет»	середній	середній	високий	високий	середній	високий
ТОВ «Розетка. UA»	середній	середній	високий	високий	високий	високий
ТОВ «Нова пошта»	високий	високий	високий	середній	високий	високий

Джерело: узагальнено автором на основі [9–14]

На основі проведеного порівняння можна сформувані узагальнену модель облікової політики підприємства ЗЕД, яка поєднує шість взаємопов'язаних блоків (рис. 1).

Рис. 1 відображає логіку побудови облікової політики підприємства ЗЕД як комплексної системи, а не як формального додатка до наказу про організацію обліку. Методичний блок визначає правила оцінки та визнання об'єктів обліку, валютний блок регламентує перерахунок валютних статей і контроль розрахунків, митний блок забезпечує правильне формування вартості імпортованих товарів, а податковий блок пов'язує облікові процедури з вимогами податкового адміністрування.

<p align="center"><u>МЕТОДИЧНИЙ БЛОК</u> оцінка активів, дохід, витрати, курсові різниці</p>	<p align="center"><u>ВАЛЮТНИЙ БЛОК</u> курси НБУ, монетарні статті, строки розрахунків</p>	<p align="center"><u>МИТНИЙ БЛОК</u> митна вартість, мито, декларації, брокерські послуги</p>
<p align="center"><u>ПОДАТКОВИЙ БЛОК</u> експортний та імпортований ПДВ, ТЦУ, податкові ризики</p>	<p align="center"><u>ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЗЕД</u> інтегрована система методичних, організаційних і контрольних рішень</p>	<p align="center"><u>КОНТРОЛЬНИЙ БЛОК</u> перевірка нерезидентів, контрактів, документів</p>
<p align="center"><u>ЦИФРОВИЙ БЛОК</u> ERP, електронний документообіг, аналітика</p>		

Рис. 1. Структурна модель облікової політики підприємства ЗЕД, розроблено автором

Особливістю запропонованої моделі є включення контрольного та цифрового блоків. Це важливо тому, що зовнішньоекономічна діяльність створює підвищені ризики помилок у документах, затримок розрахунків, неправильного визначення митної вартості та невідповідності даних між бухгалтерським, складським, банківським і митним обліком. Тому цифровізація не повинна розглядатися лише як технічний інструмент; вона є складовою облікової політики, що визначає якість інформаційного забезпечення управління. Особливої уваги потребує фактор цифровізації. Хоча його оцінка у діаграмі є дещо нижчою порівняно з валютними та документальними аспектами, саме

цифрові інструменти забезпечують практичне виконання облікової політики.

Табл. 4 конкретизує прикладне значення ризик-орієнтованого підходу. Його сутність полягає в тому, що облікова політика формується не лише за переліком стандартних методів бухгалтерського обліку, а з урахуванням тих ризиків, які реально виникають у зовнішньоекономічній діяльності. Такий підхід дає змогу перетворити облікову політику на інструмент управління валютними, митними, податковими, контрактними та документальними ризиками.

Таблиця 4 – Ризики ЗЕД та положення облікової політики для їх мінімізації

Група ризиків	Прояв ризику	Що закріпити в обліковій політиці	Очікуваний ефект
Валютні	Коливання курсу, переоцінка заборгованості	Порядок визначення курсу, періодичність переоцінки, аналітика курсових різниць	Зменшення викривлень фінансового результату
Митні	Помилки у митній вартості, неповний пакет документів	Перелік документів, порядок включення митних платежів до вартості запасів	Коректна собівартість імпорту
Податкові	Невірне застосування ПДВ, ризик донарахувань	Процедури підтвердження експорту та імпорту, контроль податкових накладних	Зниження податкових спорів
Контрактні	Невідповідність умов поставки та визнання	Використання Incoterms, момент переходу ризиків, дата визнання доходу	Узгодження обліку з контрактами
Документальні	Неповні або несумісні первинні документи	Маршрут погодження інвойсів, CMR, актів, декларацій	Підвищення доказовості операцій
Цифрові	Розрив між митним і бухгалтерським обліком	Інтеграція ERP, права доступу, контроль змін у даних	Підвищення оперативності контролю

Джерело: запропоновано автором

Особливо важливо, що ризик-орієнтована облікова політика має бути практичною. Вона повинна містити не загальні формулювання, а конкретні регламенти: хто перевіряє інвойс, хто підтверджує митну декларацію, хто контролює строки валютних розрахунків, як розподіляються транспортно-заготівельні витрати, як фіксується дата переходу ризиків за Incoterms, як формується аналітика за

нерезидентами та валютами. Саме такі положення забезпечують реальну управлінську цінність документа.

У табл. 5 подано практичну структуру наказу про облікову політику підприємства ЗЕД. Її доцільність полягає у переході від формального переліку стандартних положень до функціонального документа, що регулює повний цикл зовнішньоекономічної операції: від укладання контракту до відображення у фінансовій звітності. Така структура дозволяє забезпечити узгодженість між бухгалтерією, відділом закупівель, відділом продажів, логістикою, юридичною службою та фінансовим менеджментом.

Таблиця 5 – Рекомендований зміст наказу про облікову політику підприємства, що здійснює ЗЕД

Розділ наказу	Зміст положень	Практичне призначення
Загальні положення	Види ЗЕД, відповідальні особи, перелік валют, основні контрагенти	Визначення меж застосування політики
Валютні операції	Дата курсу, переоцінка монетарних статей, облік курсових різниць	Достовірне формування фінансового результату
Імпортні операції	Митна вартість, мито, брокерські послуги, ТЗВ, імпорتنний ПДВ	Коректна первісна вартість запасів
Експортні операції	Дата визнання доходу, нульова ставка ПДВ, підтвердження експорту	Правильний облік доходів і податків
Документообіг	Контракти, інвойси, SMR, декларації, сертифікати, акти	Юридична доказовість операцій
Внутрішній контроль	Контроль нерезидентів, строків розрахунків, лімітів відповідальних осіб	Зменшення операційних та регуляторних ризиків
Цифровізація	ERP, електронний архів, права доступу, інтеграція з банком	Підвищення якості даних та швидкості обліку

Джерело: запропоновано автором

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що облікова політика підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, має істотно ширший зміст порівняно зі стандартною обліковою політикою підприємств внутрішнього ринку. Її специфіка зумовлена необхідністю регламентувати валютні операції, курсові різниці, митні платежі, експортний та імпорتنний ПДВ, міжнародні документи, умови поставки, розрахунки з нерезидентами та внутрішній контроль зовнішньоекономічних операцій.

Порівняльний аналіз десяти підприємств різних галузей засвідчив, що складові облікової політики залежать від типу ЗЕД. Для експортерів пріоритетними є валютна виручка, курсові різниці, дата визнання доходу та підтвердження експортного ПДВ. Для імпортерів ключовими є митна вартість, імпортний ПДВ, транспортно-заготівельні витрати та формування собівартості товарів. Для логістичних операторів найбільше значення мають міжнародні транспортні документи, облік послуг, контроль маршрутів і синхронізація бухгалтерських даних із логістичними системами.

Наукова новизна статті полягає в обґрунтуванні ризик-орієнтованого підходу до формування облікової політики підприємств ЗЕД. На відміну від традиційного підходу, який зосереджується переважно на методах обліку, запропонований підхід передбачає інтеграцію методичного, валютного, митного, податкового, контрольного та цифрового блоків. Це дозволяє розглядати облікову політику не лише як внутрішній регламент бухгалтерії, а як інструмент управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованої структури наказу про облікову політику підприємствами, що здійснюють експортні, імпортні або міжнародні логістичні операції.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення типових галузевих моделей облікової політики для підприємств-експортерів, імпортерів і логістичних операторів з урахуванням цифровізації обліку та посилення вимог до податкового комплаєнсу.

Список джерел інформації / References

1. Кантаєва О.В. Особливості організації бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій підприємства. *Бізнес Інформ*. 2021. № 11. С. 231–237. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2021&abstract=2021_11_0_231_237

Kantaieva, O.V. (2021). Osoblyvosti orhanizatsii bukhgalterskoho obliku zovnishnoekonomichnykh operatsii pidpriemstva [Features of organization of accounting of foreign economic operations of the enterprise]. *Biznes Inform*, 11, 231–237. Retrieved from https://www.business-inform.net/article/?year=2021&abstract=2021_11_0_231_237 [in Ukrainian].

2. Болдовська К.О. Особливості та складові облікового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 35. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1100>

Boldovska, K.O. (2022). Osoblyvosti ta skladovi oblikovoho zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv [Features and components of accounting support of foreign economic activity of enterprises]. *Ekonomika ta*

suspilstvo – Economy and society, 35. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1100> [in Ukrainian].

3. Кінзерська Н.В. Класифікація ризиків зовнішньоекономічної діяльності для потреб бухгалтерського обліку. *Бізнес Інформ*. 2020. № 10. С. 267–276. URL: https://www.business-inform.net/article/?abstract=2020_10_0_267_276&year=2020

Kinzerska, N.V. (2020). Klasyfikatsiia ryzykiv zovnishnoekonomichnoi diialnosti dlia potreb bukhgalterskoho obliku [Classification of foreign economic activity risks for accounting purposes]. *Biznes Inform*, 10, 267–276. Retrieved from https://www.business-inform.net/article/?abstract=2020_10_0_267_276&year=2020 [in Ukrainian].

4. Воскресенська Т.В. Формування обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічних операцій суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*. 2024. № 58. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3532>

Voskresenska, T.V. (2024). Formuvannia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia zovnishnoekonomichnykh operatsii subiektiv hospodariuvannia [Formation of accounting and analytical support for foreign economic operations of business entities]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 58. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3532> [in Ukrainian].

5. Романькова О. Облік та аналіз експортних операцій у сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2409>

Romankova, O. (2023). Oblik ta analiz eksportnykh operatsii u suchasnykh umovakh [Accounting and analysis of export operations in modern conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 50. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2409> [in Ukrainian].

6. IFRS Foundation. (2024). *International Accounting Standard 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates*. Retrieved from <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-21-the-effects-of-changes-in-foreign-exchange-rates/>

7. OECD Publishing. (2024). *OECD Digital Economy Outlook 2024*. Retrieved from <https://www.oecd.org/digital/oecd-digital-economy-outlook-2024.htm>

8. World Bank Group. (2025). *Global Economic Prospects 2025*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>

9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

The Verkhovna Rada of Ukraine. (1999). *Pro bukhgalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 № 996-XIV* [The Law of Ukraine “On Accounting and Financial Reporting in Ukraine”]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> [in Ukrainian].

10. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

The Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). *Podatkovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI* [The Tax Code of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].

11. Митний кодекс України: Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

The Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). *Mytnyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy vid 13.03.2012 № 4495-VI* [The Customs Code of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukrainian].

12. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

The Verkhovna Rada of Ukraine. (2018). *Pro valiutu i valiutni operatsii: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2473-VIII* [The Law of Ukraine “On Currency and Currency Transactions”]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> [in Ukrainian].

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>

Ministry of Finance of Ukraine. (2000). *Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 21 «Vplyv zmin valiutnykh kursiv»: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 10.08.2000 № 193* [National Accounting Standard 21 “Effects of Changes in Foreign Exchange Rates”]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> [in Ukrainian].

14. YouControl. Аналітика компаній України. URL: <https://youcontrol.com.ua>

YouControl. *Analityka kompanii Ukrainy* [Company analytics in Ukraine]. Retrieved from <https://youcontrol.com.ua> [in Ukrainian].

15. Мазаракі А.А., Мельник Т.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навч. посібник. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2022. 304 с. URL: <https://knote.edu.ua>

Mazaraki, A.A., and Melnyk, T.M. (2022). *Zovnishnoekonomichna diialnist pidpriemstv* [Foreign economic activity of enterprises]. Kyiv: KNUTE. Retrieved from <https://knote.edu.ua> [in Ukrainian].

16. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств в умовах нестабільності. *Економіка та держава*. 2023. № 9. С. 17–23. URL: <https://www.economy.in.ua>

Kuzmin, O.Ye., and Melnyk, O.H. (2023), *Upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstv v umovakh nestabilnosti* [Management of foreign economic activity of enterprises in conditions of instability]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and state*, 9, 17–23. Retrieved from <https://www.economy.in.ua> [in Ukrainian].

17. Пилипенко А.А. Організація бухгалтерського обліку експортно-імпорتنних операцій підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2021. № 69. С. 132–138. URL: <http://bses.in.ua>

Pylypenko, A.A. (2021). *Orhanizatsiia bukhhalterskoho obliku eksportno-importnykh operatsii pidpriemstva* [Organization of accounting of export-import

operations of the enterprise]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, 69, 132–138. Retrieved from <http://bses.in.ua> [in Ukrainian].

18. SAP Insights. (2025). *ERP Systems and International Financial Management*. Retrieved from <https://www.sap.com/insights>

Яцюк Олег Вікторович, аспірант кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Державний біотехнологічний університет, м. Харків; ORCID: 0009-0007-4939-1662

Yatsiuk Oleh, Postgraduate Student of the Department of Accounting, Auditing and Taxation, State Biotechnological University, Kharkiv; ORCID: 0009-0007-4939-1662

Отримано: 03.04.2026. Прийнято: 15.04.2026. Опубліковано: 20.05.2026.

УДК 657.1:339.9

DOI <https://doi.org/10.31359/2312.394X.2026.39.1.140>

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ІНТЕГРОВАНОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

О.М. Ляпун

У статті виокремлено нормативний, стратегічно-процесний, цифровий, обліково-звітний і контрольний контури; описано потоки формування ключових показників, правила якості даних, валідації та прозорості, а також вимоги до аудиторських доказів. Запропоновано інтеграцію облікових процедур, управління даними та контролю в цикл «дані – контроль – звітність» із відтворюваними розрахунками. Модель придатна для регламентування управління даними, налаштування контрольного середовища та підготовки доказів для запевнення.

Ключові слова: модель, інтегрований облік, інтегрована звітність, інформаційна система управління, управління даними.

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL MODEL OF INTEGRATED ACCOUNTING AND CORPORATE REPORTING OF AN ENTERPRISE

A. Liapun

The paper substantiates a structural and functional model of integrated accounting and corporate reporting intended for implementation within an enterprise management information system. The relevance is driven by the convergence of Ukrainian accounting regulation with European requirements for sustainability